

Recht staan voor God

Preek over Lucas 18:14

Te lezen: Lucas 18:9-14
17 mei 1981

Wij willen allemaal graag weten dat we het in het leven goed gedaan hebben. Een succesvol zakenman van tegen de zestig kijkt terug op zijn leven. Zijn ogen glimmen als hij vertelt van zijn zakelijke successen. Opeens krijgt zijn gezicht een ernstige uitdrukking. Op vertrouwelijke toon zegt hij : ‘Je moet weten, ik heb het allemaal voor mijn gezin gedaan!’ ‘Je moet weten, ik ....’ Het klinkt als ‘Je moet me geloven .... ‘En zeg me dan nu dat het goed was wat ik deed! Ondanks al die avonden dat mijn vrouw alleen thuis zat. Ondanks al die jaren dat ik eigenlijk geen aandacht voor de kinderen had. Zeg me dat het goed was, omdat ik het voor hen deed. Wij willen graag weten dat we het goed doen. Dat we recht staan! Dat we onze ouders, onze kinderen, onze man, onze vrouw, recht in de ogen kunnen kijken. Dat is een diepe levensbehoefte. Mensen zijn op zoek naar de bevestiging dat zij recht staan tegenover hun medemensen, recht staan tegenover God.

Ouders op leeftijd die het hun volwassen kinderen wel uit de mond zouden willen trekken: ‘Jullie hebben het goed gedaan ....’ Een gescheiden man die zijn predikant er van probeert te overtuigen: 'ook als christen had ik geen andere keus dan weg te gaan bij mijn vrouw!' Mensen op zoek naar de bevestiging dat zij recht staan. Uit een onderzoek is gebleken dat veel oud-verzetmensen uit de Tweede Wereldoorlog er behoefte aan hebben alsnog een blijk van erkenning te ontvangen. Ik dank dat het de meesten niet om het lintje gaat. Maar om de bevestiging dat het tóch goed was wat ze deden.

Als je sinds 1940-1945 lichamelijk en geestelijk verminkt door het leven gaat,
Als je in een hel hebt geleefd,
Als je misschien mensen om het leven hebt gebracht,
Kun je daar wel eens aan twijfelen .... Of het allemaal wel goed was, wat je deed.
dan zoek je de bevestiging bij anderen, bij je eigen volk, bij je eigen koningin.
En dan zoek je de bevestiging bij anderen, bij je eigen volk, bij je eigen koningin.
Want je wilt het weten dat het terecht was, wat je deed.
Dat je recht staat. Dat je je medemensen recht in de ogen kunt kijken.
Dat je recht tegenover God staat.

Jezus vertelt een gelijkenis over een farizeeër en een tollenaar. Twee mensen die op zoek zijn naar de zekerheid dat ze recht staan. Twee mensen op zoek naar de rechtvaardiging van hun leven. Oók die farizeeër was op zoek naar de rechtvaardiging van zijn leven! Lucas schrijft dat Jezus de gelijkenis vertelde ‘met het oog op sommigen die van zichzelf vertrouwden dat zij rechtvaardig waren’. Die farizeeër

vertrouwde van zichzelf dat hij recht tegenover God en de mensen stond. Ik denk dat Lucas die opmerking over dat vertrouwen ironisch bedoelde.

Nauwelijks is hij in de tempel of die man die van zichzelf vertrouwde dat hij rechtvaardig is, begint een lang verhaal. Ik wantrouw mensen die veel woorden nodig hebben. Ik bedoel: op een verjaardagsvisite zijn veel woorden best gezellig. Maar als het over zaken gaat als recht en gerechtigheid. En of je goed staat. Als iemand dan veel woorden nodig heeft ... Ik denk dan vaak: Je hebt er moeite mee jezelf te overtuigen! Sommige woordenstromen doen me denken aan het geluid van een leeglopende ballon. Als het voorbij is heb je een leeg, plat, verschrompeld velletje over. In dat lange gebed van die farizeeër, ik bedoel: in die lange redevoering die die farizeeër hield voor God, en zichzelf, en de omstanders in de tempel, loopt dat vertrouwen in rechtvaardigheid terug als een doorgeprikte ballon. Hij doet alsof hij er zeker van is dat hij recht staat, maar in wezen is hij in de tempel, in dat zogenaamde gebed, op zoek naar die zekerheid. Hij wil het graag geloven. Hij zoekt bevestiging.

Die farizeeër is er helemaal niet zo zeker van dat hij recht staat. Hij zou het graag willen geloven. Hij zoekt de rechtvaardiging van zijn leven. Hij probeert die rechtvaardiging bij zichzelf te vinden. Hoe doet hij dat? Door anderen te bekritisieren. 'Ik dank U, dat ik niet zó ben als de andere mensen'. Zo begint hij zijn zelfrechtvaardiging. Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht. Als mensen bezig zijn zichzelf te rechtvaardigen bekritisieren ze vaak anderen. En omgekeerd. Veel mensen die alsmaar kritiek op anderen moeten spuien, zijn mensen die zichzelf moeten rechtvaardigen. Ouders die er moeite mee hebben hun kinderen op te voeden. En voortdurend praten over de fouten die kennissen bij de opvoeding maken. Een man die zijn werk nauwelijks aan kan. En zich elke dag opwindt over de domheden van collega's. Je komt het overal tegen. En in alle toonaarden. In serieuze gesprekken. En in ordinaire ruzies. De kritiek is vaak niet echt gemeen bedoeld. Het gaat er niet echt om anderen omlaag te werken. Het gaat er om zelf wat omhoog te komen. En daarbij functioneren anderen als ladder, of de springplank.

Jezus eindigt de gelijkenis met de woorden: 'Wie zichzelf verhoogt zal vernederd worden, en wie zichzelf vernedert zal verhoogd worden'. Wie zichzelf verhoogt .... Dat is degene die bezig is zichzelf te rechtvaardigen. Hij probeert zichzelf omhoog te werken totdat hij iedereen recht in de ogen kan kijken. Dat deed die farizeeër. Hij klom langs de ruggen van andere mensen omhoog tot een niveau waarop hij God recht in de ogen kon kijken en zeggen: 'Hier ben ik dan'. Je komt het overal tegen: Die zelfrechtvaardiging. Dat doen alsof je er heel zeker van bent dat je recht staat, en ondertussen maar zoeken naar bevestiging. Je komt het overal tegen. Ook onder christenen. Ook in de gemeente. In eindeloze pastorale gesprekken. In urenlange discussies op vergaderingen. In kritiek op medegelovigen. In kritiek op andere kerken.

Je komt het overal tegen. Je kunt het ook bij jezelf tegenkomen. En je bent een gelukkig mens als je jezelf daarop durft te betrappen. Als je het bij jezelf durft te ontdekken. Verdraaid, wat heb ik een woorden nodig om te vertellen dat ik deze beslissing heb genomen, dat ik dat heb gedaan! Wat ben ik aan het argumenteren als het over deze zaak gaat! Je bent een gelukkig mens als je tegen jezelf durft te zetten: Hoe komt het dat ik van Jan alle fouten zie? Hoe komt het dat ik in gesprekken tegenwoordig zoveel kritiek op anderen heb? Ben ik soms bang bezig mijzelf te rechtvaardigen?

We denken vaak dat we gerechtvaardigd zijn als we gelijk hebben. Gelijk hebben is voor ons zo geweldig belangrijk. Daar hangen we alles aan op. Daarvan laten we het zelfs afhangen of we recht tegenover elkaar staan en recht tegenover God. Je maakt het mee dat in een huwelijk man en vrouw elkaar het leven vergallen. Beiden nemen beslissingen die hen steeds verder uit elkaar drijven. ‘Als je één van hen vraagt: Doe je er wel goed aan om je zó op te stellen? Sta je daarin nu recht tegenover je vrouw, tegenover je man?’ dan weet ieder je haarscherp uit te leggen dat hij volkomen gelijk heeft. Alsof je het recht staan tegenover elkaar kunt afmeten aan je gelijk! Alsof rechtvaardigheid een zaak is van gelijk hebben!

Je kunt 100 keer gelijk hebben.

Vier glasheldere redenen om uit elkaar te gaan.

Vijf begrijpelijke argumenten voor een abortus.

Tien keiharde feiten voor het plaatsen van nieuwe atoomraketten.

Maar met al je gelijk ben je nog niet gerechtvaardigd!

Maar met al je gelijk sta je nog niet recht tegenover elkaar.

Met al je gelijk kun je God nog niet recht in de ogen kijken.

Had die farizeeër gelijk? Had hij gelijk toen hij zei: ‘God ik dank u dat ik niet zó ben als de andere mensen, rovers, echtbrekers, of zoals deze tollenaar, ik vast tweemaal per week, ik gaf tienden van al mijn inkomsten’. Had hij gelijk? Hij had gelijk! God wil inderdaad niet dat een mens een rover of echtbreker is, of een dief van zijn volk. God vroeg van Israëlieten dat zij vasten en tienden gaven. Alleen hoefde hij van God slechts éénmaal per jaar te vasten, en alleen tienden te geven van de opbrengst van de akker en van de kudde. Maar in ieder geval zat de farizeeër met zijn principes niet onder de maat! Had die farizeeër gelijk toen hij zei: ‘Ik ben geen rover, geen echtbreker, geen dief van mijn volk. Ik vast tweemaal per week. Ik geef tienden van al mijn inkomsten. Ik doe dit. Ik doe dat!’ Had hij gelijk? Vast wel! We hebben de neiging om te denken: Het zal wel zo’n vrome jongen zijn die zichzelf mooier voordoet dan hij is. Mooi praten, maar zou je z’n burens over hem moeten horen! Ik geloof echt dat we moeten aannemen dat die farizeeër de waarheid sprak. Hij deed ook wat hij zei. Daar was die farizeeër voor. Daar had je vrij goeden onder. Hij had volkomen gelijk! Hij had godsdienstig, theologische en moreel gesproken volkomen gelijk.

Maar hiermee was hij niet gerechtvaardigd. Zijn principes en zijn godsdienstige moraal stonden op het niveau dat God vraagt. En toch kon hij God niet recht in de

ogen zien. Toch stond hij met al zijn gelijk niet recht tegenover God. Jezus zegt: 'Wie zichzelf verhoogt, zal vernederd worden'. Je theologisch en ethisch gelijk kan reiken tot de hemel. Je kunt met me moreel gelijk opklimmen tot de hoogte van God. En toch niet recht staan tegenover God. Omdat je je met al je gelijk en met al je morele inspanning jezelf gerechtvaardigd hebt.

Tegenover de zelfrechtvaardiging staat de rechtvaardiging door God. Het verschil tussen beide zie je gebeuren: De zelfrechtvaardiging is een ladder waarlangs een mens opklimt tot het niveau van God. Om op één lijn met Hem te staan. Om Hem recht in de ogen te kunnen kijken. De rechtvaardiging is een beweging van God. Dan zie ik de hand van God heel diep reiken. Heel diep, tot waar die tollenaar staat, die niets anders tegen God weet te zeggen als: 'O God, wees mij zondaar genadig'. En dan zie ik de hand van God, met daarop die tollenaar, in één machtige beweging omhoog gaan, totdat hij stil houdt voor Gods aangezicht, en dan hoor ik God tegen de tollenaar zeggen: 'Kijk me maar recht in de ogen!' Zoals Jezus zei: 'Wie zichzelf vernedert, zal verhoogd worden'. Dat is rechtvaardiging. In de rechtvaardiging plaatst God zelf je op Zijn hoogte. Zodat je recht tegenover Hem staat. Zodat je Hem recht in de ogen kunt kijken. Je kunt Hem dan ook recht in de ogen kijken. Want het is Zijn eigen dood die je zover heeft gebracht. Het is de beweging van Zijn eigen arm. De beweging van hemelhoog naar aarde – diep en dan weer hemelhoog. Het is de beweging van kerstfeest via Goede Vrijdag naar Pasen en Hemelvaart. Het is de beweging waarmee God Zijn Zoon weggaf. Waarmee Hij Hem op aarde weg gaf: Eerst in de kribbe. Daarna dieper in de handen van soldaten. Tenslotte nog dieper in het graf. Het is de beweging waarmee God Zijn Zoon daarna verhoogde. Waarmee Hij Hem uittilde uit het graf. De beweging waarmee Hij Hem in de Hemelvaart naast zich plaatste, aan Zijn rechterhand. Met deze zelfde beweging tilt God u, diep weg, op tot Zijn eigen niveau. Zodat u recht tegenover Hem staat. Dat is rechtvaardiging.

Wat is een gerechtvaardigd leven? Dat is een leven waarvan de lijnen recht vanuit God getrokken zijn.

'Rechtvaardig'. Het draait om de lettergreep 'recht'.

Rechtvaardig is alles wat recht uit God komt.

- Gods daden zijn rechtvaardig, omdat Zijn daden regelrecht uit Zijn hart komen. Zijn doen en Zijn wezen liggen op één rechte lijn.
- De Christus wordt rechtvaardig genoemd. Want Jezus Christus in Zijn levensgang komt regelrecht uit het hart van God.
- Een mens wordt gerechtvaardigd. God tilt een mens tot Zijn hoogte. En dan trekt Hij, langs het kruis, als een soort liniaal, de lijnen van uw leven recht. En Hij begint die lijn te trekken vanuit Zijn eigen hart.

Een gerechtvaardigd mens is een vrij mens. Je bent vrij van je gelijk. Je hoeft geen gelijk te hebben om je in je beslissingen gerechtvaardigd te weten. Je belangrijke beslissingen worden dan niet genomen in de zakelijke discussie, het afwegen van vóór

en tegen. Je beslissingen kunnen dan geboren worden in de gemeenschap met God. God zelf trekt dan lijnen in je leven verder. Een gerechtvaardigd mens is vrij van zichzelf. Hij kan echt danken en prijzen.

De farizeeër, die bezig was zichzelf te rechtvaardigen, begon zijn zogenaamd gebed met; 'Ik dank U dat ik ....' Maar het was helemaal geen danken van God. Hij was voortdurend met zichzelf bezig: Ik dit, ik dat. Dat is het probleem van iemand die zichzelf moet rechtvaardigen.

Een door God gerechtvaardigd mens is vrij van zichzelf. Hij kan ontspannen danken. Een gerechtvaardigd mens is ook vrij van anderen. Ik bedoel: Hij heeft andere mensen niet nodig om zich in zijn doen en laten gerechtvaardigd te voelen. Hij hoeft zijn collega niet te bekritisieren om zich op kantoor gerechtvaardigd te weten. Een gerechtvaardigd mens is vrij van anderen. Hij is zelfs vrij van zijn kinderen. Ik bedoel dit: Als hij zestig is behoeven zijn kinderen niet de opvoeding te rechtvaardigen die hij ze gaf.

Als Christus voor u is gestorven en opgestaan, ook voor u als opvoeder met alle fouten en gebreken, dan hoeft – om een voorbeeld te noemen – de politieke keuze van uw volwassen kinderen, of hun wijze van geldbesteding, uw leven als oudere niet te rechtvaardigen. Dat is: vrij zin in de relatie tot je kinderen, en je kinderen vrij laten zijn in de relatie tot u. Omdat u een door God gerechtvaardigd mens bent.

